

POMLAD, POLETJE, JESEN, ZIMA ... IN POMLAD

Bom, Yeoreum, Gaeul, Gyewool, Geurigo, Bom

Južna Koreja 2003 103'

režija Kim Ki-duk **scenarij** Kim Ki-duk **fotografija** Baek Dong-hyun **glasba** Bark Ji-woong **igrajo** Oh Young-su, Kim Ki-duk, Kim Young-min, Seo Jae-kyung, Ha Yeo-jin, Kim Jong-ho, Kim Jung-young

zgodba

Budistična puščavnika, ki si delita samoto v templju sredi velikanskega ribnika, spremljata menjavanje letnih časov in medsebojne spremembe. Medtem ko starejši stoično spremlja razvoj mlajšega in ga ob konfliktnih na hudomušen način vzgaja, se mlajši spopada z raznovrstnimi vprašanji in problemi, kot so prekoračitev mej, trpljenje ob ločitvi, bolečina prve ljubezni, obsesija čutnih užitkov, moč prizadetega ega, vprašanje smrti itd.

Čeprav režiser Kim Ki-duk nima veliko izkušenj s snemanjem filmov in je njegova prva ljubezen že od nekdaj slikarstvo, lahko za njegov zadnji film rečemo, da ga odlikujeta tako izvrstna režija kot čudovita fotografija. Film govori o življenju dveh menihov, njunih spoznanjih in notranjih konfliktih, o menjavanju letnih časov in z njim povezanim odraščanjem ter v notranjo dinamiko vplete tako koncept ponovitve kot nenehno naravo spreminjanja. Že grški filozof Heraklit je pokazal na ta čudoviti paradoks življenja, ko je dejal: "Ne moreš dvakrat stopiti v isto reko." In: "V isto reko pritekajo vedno druge vode ..." S tem je hotel povedati, da tisto, kar se vrne, ni samoumevno isto, temveč vedno drugo, drugačno. Na njegov koncept se je pozneje navezal tudi Nietzsche, ki je govoril o dionizičnem in apoliničnem vidiku ponovitve; medtem ko prinaša prvi kreativno drugačnost, se drugi vrti v samonanašajočem vračanju istega.

Kar za zahodni svet predstavlja miselni paradoks, pa za vzhodnjaški svet pomeni transcendentno odrešitev. Tako moramo tudi nasprotja moško-žensko, staro-mlado, svetloba-tema, rojstvo-smrt, eros-tanatos, božansko-zemeljsko videti kot del enega mehanizma in ne dveh različnih gibanj. Kar film sijajno prikaže, je ravno to sovpadanje in prepletanje, ki mu ni ne konca ne kraja. Film se začne s prikazom otroškega raziskovanja, ki ga ponuja pomlad skozi rojevanje živih bitij. Otrok začne z navadno spremembo, ki jim je podvržen živi, živahni svet v svojem večnem gibanju, in v svojem raziskovanju preizkuša tako svoje meje kot meje drugih. Pri tem se nauči, da je edina meja fizičnega smrti, psihičnega pa nevzdržna bolečina. Ko tudi sam na lastni koži preizkusi breme, ki ga nalaga drugim, ugotovi, da se "vse vrača, vse plača". Ko vstopi v poletje življenja, v zrelo dobo odraščanja, opaža, da se vse okrog njega razmnožuje. Tedaj vstopi v njegovo življenje bolno dekle, v katero se noro zaljubi. Čeprav je življenje meniha zavezano askezi, se ne more upreti svojim željam in nagonom. Zaplete se v strastno ljubezensko razmerje, ko pa dekle zatem čudežno ozdravi, se sooči z bolečino odhoda in ločitve. Poleg dekleta se tudi sam odloči za odhod od svojega učitelja, starega meniha; zakoraka v posvetni svet razočaranj in naslade, ki jih prikazuje jesen njegovega življenja. Pred odhodom mu menih pove, da vsak užitek terja posesivnost, ta pa pripelje človeka v obsedenost in smrt. Res se mladi "menih" čez nekaj let vrne k staremu menihu kot morilec svoje žene, ki jo je ubil zaradi posesivnosti. Kar ga čaka v naslednjem koraku, so peklenke muke občutkov krivde in brezmejnega ega. Sledi psihično in fizično samotrpčenje, ker pa to ni dovolj za olajšanje, mu učitelj naloži izrezavo črk molitve, ki jih zapiše na palubje svetišča. Sredi vztrajnega dela ga obiščeta dva kriminalista, da bi ga odpeljala v zapor. Starejši menih ga po opravljenem delu prepusti državnim oblastem, sam pa se pozneje sežge. Ko se učenec po prestani zaporni kazni vrne nazaj v tempelj, je zima. Njegov obraz razodeva poduhovljene poteze in zavest o prestanem zločinu. Posveti se prenovi svetišča in borilnim veččinam, ko pa ga obišče neznana gospa z zakritim obrazom in povitim otrokom, se po njeni nesrečni smrti posveti vzgoji otroka. Tako prevzame vlogo svojega učitelja in krog se nadaljuje. Spet pride pomlad in mladi fant v radoživi naravi spoznava uganke življenja, medtem ko ga menih mirno opazuje ...

Tok dogajanja v filmu je miren; vse, kar se zgodi, je prikazano kot samoumevna posledica prejšnjih dejanj. Zasluditi ni niti moraliziranja ne obtoževanja ali pridige, vse je le lastni razvoj. Bolečina ni prikazana kot

izključno bolečina, ampak kot nekaj, kar v sebi že nosi odrešitev in katarzo, tudi smrt ni prikazana kot dokončen pojav, saj se duša mrtvega meniha preseli v kačo, mrtva ženska nadaljuje svoj obstoj v otroku itd. Tako je tudi umor prikazan kot dejanje, ki lahko na neki način obogati človeka, saj prek notranjega boja najde vzrok lastnega trpljenja na najbolj neposredno-brutalen način. Nič v tem svetu torej ni dokončno in enostransko, vse ima svoj vzrok in svojo posledico. Vse je tisto, kar šteje, vse je brezmejno učenje in samorazvoj, tudi smrt kot del večnega procesa. Še več, tudi Buda oz. princ Siddhartha je šel skozi podobne preizkušnje, dokler ni ugotovil, da niti čutni užitki niti popolno odrekanje niso življenjsko pravilo za doseg sreče. Budisti v ponavljajočem se svetu narave sicer vidijo iluzijo, vendar pa jo hkrati dojemajo kot pogoj za doseganje tiste točke izničenja, ki se ji reče nirvana. Po drugi strani pa je tudi nirvana samo prehodni pojav, ki naj bi ga ozaveščene bodhisatve prešle s ponovnim vstopom v svet krožnih iluzij in tako pripomogle k osveščanju ljudi.

Film poduhovljeno odslikava budistične resnice na eni strani in lirično lepoto narave na drugi. Kamera ne skriva pogleda na golo telo in kaže življenje takšno, kot je, brez olupšav. Zanika vse morebitne stereotipe o življenju menihov, ki naj bi v očeh zahodnega sveta živeli strogo asketsko življenje brez užitkov in bolečin. V bistvu pokaže, da so tudi oni ljudje, ki so na svetu zato, da se učijo iz lastnih napak. Uči nas neko filozofijo, še najbližje eksencializmu, ki pravi, da je človek sam odgovoren za svoja dejanja in povsem svoboden v svoji izbiri. Ravno ta svoboda je za človeka največji pekel, a po drugi strani njegova odrešitev. Dejanje samomora, ki ga ne odobrava nobena od univerzalnih religij, je tista najbolj osnovna človekova pravica, ki jo film prikaže skozi ritual samosežiga. Čeprav prizor marsikomu deluje nepričljivo, vseeno izpričuje moč odločanja in trdne volje slediti svojim prvinskim vzgibom. Stari menih v trenutku, ko odpeljejo njegovega učenca v zapor, ugotovi, da je njegovo poslanstvo končano in da bi podaljševanje življenja služilo zgolj lastnim egoističnim potrebam. Tudi priznanje nemoči in krivde, ki ju izraža učenec, je pogumno dejanje. Režiser nam torej sporoča, da so lastna dejanja in odgovornost za njih vse, kar nam ostaja v tem krutem svetu, v katerega smo vrženi ...

Vloga mlajšega meniha je zaupana štirim igralcem, eden med njimi je režiser sam. Igra meniha-bojevnika, ki se kot prerojen vrne nazaj iz zapore in zastavi življenje na novo. Iz ledu izklesane lik Bude, nato pa se z lesenim kipcem poda na vrh gore, da bi uzrl celoto sveta, pridobil drugačen pogled na svoje življenje in se simbolično povzpел na višjo, nadzemeljsko, duhovno raven. Pri tem ga ovira kamen, pripet za pasom, ki predstavlja spomin na otroške travme, hkrati pa zastopa simbol breme, ki si ga je skozi življenje naložil sam. Ta prizor malce spominja na Kristusovo zadnjo hojo v hrib, ko na hrbtu nosi lesen križ. Odpira simbolično in transcendentno dimenzijo, ki jo v filmu lahko zaslutimo na več mestih. Razkriva nam resnico, da je vsak človek lahko bog, če nosi v sebi breme boga.

Pričujoči film se od ostalih režiserjevih filmov razlikuje le v tem, da prikaz krutosti življenja postavlja na novo raven. Nič več ne raziskuje, obtožuje, obžaluje niti ne sprašuje, temveč kot stari menih mirno opazuje. Zdi se, da je režiser našel svoj duševni mir in ga privoščiti tudi svojim gledalcem. •